

Ambalaža - zrcalo napretka

• U listopadu prošle godine Gradsko poglavarstvo prihvatilo darovnu ponudu, a sada se sređuje zbirka od 6.400 eksponata koja rječito svjedoči o svijetu u kojem su živjeli naši stari • I čovjek se rađa u ambalaži, košuljici u kojoj je stvoren

Koliko ste puta ušli u trgovinu i kupili Kraševe kekse, Frankovu kavu, kremu za cipele ili pastu za zube, a da o omotu i pakiranju niste niti razmišljali? Možda vas je tek nedavna promjena dizajna kutije Domaćica keksa ponukala da razmislite jeste li kupili željene kekse čija je ambalaža, podsvjesno, bila sastavni dio poznatog čokoladnog okusa. U ljekarnama smo ostali iznenađeni novim dizajnom sveizlječivog Andola, jedva se prisjećajući u kakvom je pakiranju dotad prodavan proizvod koji nas liječi od glavobolje, visokog tlaka i povišene temperature.

Kod proizvoda znane i provjerene kvalitete gotovo da ne razmišljamo o ambalaži koja proizvod čuva, s koje iščitavamo rok njegove uporabe, odnosno o ambalaži koja ga nerijetko i prodaje. Jer, stojeći pred policama s istim artiklima različitih proizvođača nemali broj puta odlučili smo se za onaj koji nam je, iz tko zna kojih razloga, svojom ambalažom uvjerljivije garantirao njegovu kvalitetu. I tko zna za koliko proizvoda danas niti ne znamo da su postojali ili smo potpuno zaboravili kako je izgledala ambalaža u koju su izvorno bili pakirani. A brojne podatke moguće je upravo s nje iščitati: od godine proizvodnje, preko proizvođača, do mijena država u kojima je proizvod nastajao. O značaju ambalaže slikovito i deskriptivno govori opservacija dr. Ante Rodina, našeg najboljeg poznavatelja tehnike ambalažiranja, koji naglašava kako se čovjek rađa u ambalaži – košuljici u kojoj je rođen.

Stoga je ambalaža već postala predmet interesa povijesnih znanosti, ali i kolekcionarstva. U Los Angelesu, Gloche-

steru i Heidelbergu već postoje muzeji ambalaže, a u Beču, Parizu i Londonu egzistiraju eminentne zbirke ambalaže kojima se, nedavno, pridružio i Zagreb.

Muzeju grada Zagreba je na upravljanje dodijeljena Zbirka stare ambalaže dr. Ante Rodina. Darovnu ponudu Ane i dr. Ante Rodina, iz koje je proistekla zbirka, nakon stručne valorizacije i na poticaj samih muzealaca, Gradsko poglavarstvo Grada Zagreba prihvatilo je na sjednici održanoj u listopadu 2001. godine s namjerom da se u Muzeju grada Zagreba izlože primjerci korišteni u Zagrebu od početka 20. stoljeća.

Rodinova zbirka sadrži više od 6.400 primjeraka ambalaže ljekarskih, prehrambenih i alkoholnih proizvoda te proizvoda široke potrošnje. Predmeti zbirke sakupljeni su tijekom proteklih trideset godina, odnosno od 1972. godine kada je dr. Rodin, prilikom preuređenja vlastitog stana u Ilici, pronašao prvi eksponat svoje buduće zbirke – kutiju čaja od kamilice.

Čaj je bio u ambalaži ljekarne »K crnome orlu« koja u Kamenitoj ulici broj 9 djeluje od 1907. godine, nastavljajući neprekinutu tradiciju zagrebačkog ljekarništva iz 1355. godine.

Nakon toga uslijedio je njegov pasionirani kolekcionarski rad pri kojem ga se često moglo susresti na gradskim deponijama, ali i na sajmovima antikviteta.

Isprva je dr. Rodin sakupljao samo staru ambalažu, no vrlo brzo, shvaćajući je, kako sam kaže, »kao sredstvo za čuvanje, prodaju i uporabu proizvoda kroz koje se zrcali civilizacijski napredak« počinje sakupljati ambalažu bez obzira na vrijeme njezina nastanka.

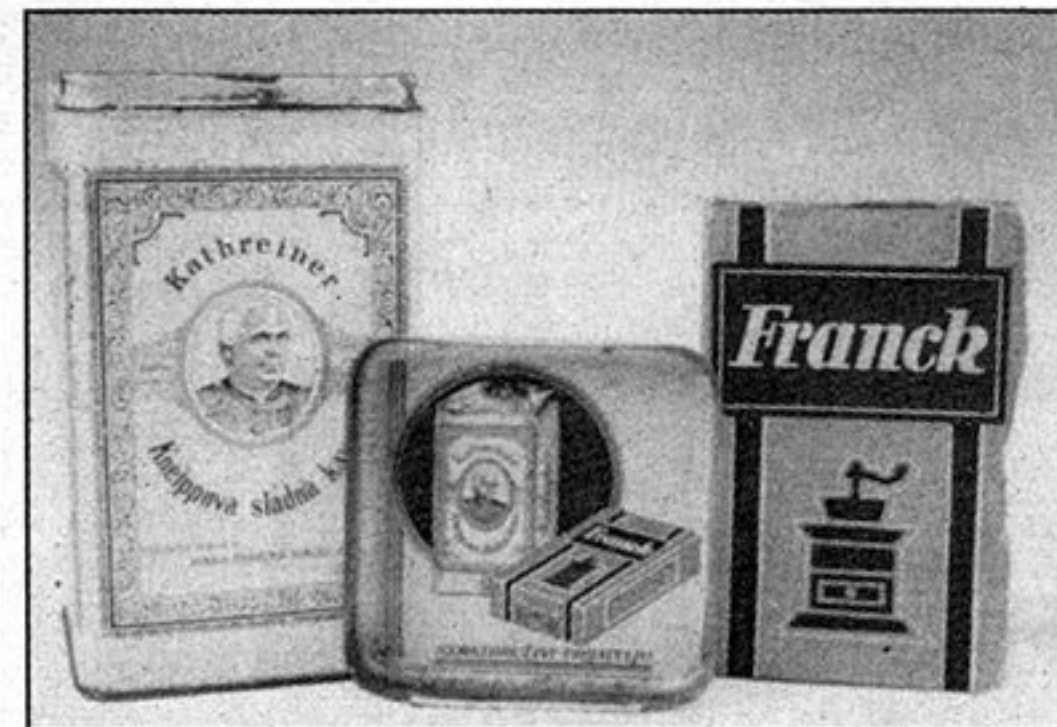
Primjeri stare ambalaže – sada muzejski izložci

Nije slučajno odabrao baš ambalažu kao predmet svog kolekcionarstva – njegov cjelokupni radni vijek vezan je uz ambalažu. Od 1959. godine kada je prvi puta tražio posao (i našao u tadašnjem Birou za ambalažu) nije prekinuta njegova tehnička, znanstvena i publicistička veza s ambalažom. Uz šest knjiga, u kojima razrađuje njezinu ulogu u marketingu, distribuciji i prodaji proizvoda, napisao je i obranio doktorsku dizertaciju s temom razvoja ambalaže i tehnologije pakiranja.

Pored svog znanstvenog i profesionalnog bavljenja ambalažom kolekcionarski je sakupljao, a i danas sakuplja, kutije od lijekova, cigareta, kavovina, keksa, šibica, ..., boce za laštala, sodu, pivo, ..., limenke za bombone, kekse, holipe, ... stvarajući zbirku koja, prema riječima Vjeročke Rukavine, više kustosice Muzeja grada Zagreba, materijalno svjedoči o svijetu u kojem su živjeli naši sugrađani zrcaleći, kroz predmete svakodnevice, atmosferu proteklih zagrebačkih desetljeća.

Prvu izložbu stare ambalaže dr. Rodin realizirao je već 1983. godine u zagrebačkom Muzeju za umjetnost i obrt. Nakon toga realizirao je još deset izložbi okrunjenih izložbom »Staklena ambalaža do pojave plastike« postavljenom 1991. godine u Düsseldorfu.

U Muzeju grada Zagreba bit će izloženi predmeti koji prezentiraju visoke estetske i oblikovne dosege naše manufakturne i industrijske baštine, potvrđujući kroz njih,

Snimio: B. M.

kako i predmeti namijenjeni za otpad nakon uporabe postaju biljeg povijesti jednoga grada i značajan izvor podataka za proučavanje njegove prošlosti.

Tako će se, na primjer, mnogi naši stariji sugrađani prisjetiti kutija za Bizjak kekse, limenki za bombone 505 sa crtom tvornice Union, preteče današnjega Kraša, ambalaže gela za usne – poznate groždane masti – preteču današnjeg Labella, ali i boca za vino s imenima i adresama mnogobrojnih zagrebačkih vinarija između dva svjetska rata.

Susrest će se i s kutijicama za ljekarske proizvode iz 42 zagrebačke apoteke dvadesetih i tridesetih godina prošloga stoljeća, čiji su poetski natpisi poput »K srcu Isusovom« ili »K crvenom križu« promijenjeni nakon konfiskacije i nacionalizacije u »4.« ili »13. narodna apoteka«.

Mnogi će se pri sadašnjoj 90. obljetnici proizvodnje Nivea kreme upoznati s izgledom prvih kutija u kojima je krema Nivea prodavana u Zagrebu, a i šarm zagrebačkih gospođa prve polovine 20. stoljeća bit će dočaran uvoznom ambalažom za kozmetičke proizvode jer je domaća Neva započela s proizvodnjom kozmetičkih preparata tek pedesetih godina istoga stoljeća.

Društveno političke mijene kroz povijest jasno se iščitavaju i na ambalaži, odražavajući, uz političko-povijesnu, i socijalno-gospodarsku situaciju određenog povijesnog perioda.

Tako se u predratne pивske ili vinske

boce, nakon 1945. godine flaširalo laštalo za podove, a na etiketama za mineralnu vodu Jamnica, petokraka zvijezda zamijenila je šahovnicu iz razdoblja NDH, zadržavajući u potpunosti preostalo likovno rješenje etikete.

Mnogi proizvođači, koji su se održali do danas, upoznat će se sa svojom ambalažom iz razdoblja početka proizvodnje. Tako će se na ambalaži tvornice Kaštel d.d., preteče Plive, naći znak u obliku zmije nad apotekarskim kaležom. Uz promjenu imena tvornice u Plibah, 1940. godine, znak se mijenja i pojavljuje se slovo »P« iznad stiliziranih valova – prepoznatljivi logo koji se održao do danas, a koji se zadržao i 1941. godine kada se uvodi današnji naziv tvornice »Pliva«. No, znak je i tada promijenjen: zadržano je slovo »P«, a valovi su zamijenjeni apotekarskom pliticom.

Dvije tisuće tih eksponata, zahvaljujući dr. Anti Rodinu, danas je predmet proučavanja kustosa Muzeja grada Zagreba. Nakon muzeološke obrade i restauratorskih zahvata oni će biti izloženi u stalnom postavu Muzeja, namijenjenom izlaganju donacija Gradu Zagrebu.

Tako će ambalaža sakupljena na odlagalištima otpada, starim tavanima i sajmovima antikviteta, prema predviđanjima muzealaca i uz pomoć Gradskog poglavarstva i Gradskog ureda za kulturu, uskoro biti prezentirana javnosti kako bi upotpunila kulturološku sliku Zagreba 20. stoljeća.

Boris Mašić